

Ondřej Tichý

Hudební výchova napříč předměty

HUDBA

a její místo ve výchově a vzdělávání rodina-škola-dospělost

- **Co to vlastně je a proč?** Hudba je skutečně neuvěřitelný dar (komplexní činnost), která může dětem v životě velmi pomáhat. Dotýká se téměř všech rovin lidského života (od primitivních zvuků přes písničky, pohyb, sebevyjádření, improvizaci, historii až po duchovní rozměr).
- **Historie – místo ve škole a společnosti** (součást života, propojenost s děním školy, múzické umění a hudba jako „hybatel“ duše, mezilidská komunikace...., Orff a koncepty hudebního vzdělávání, partikulární školy v Praze ad.).
- **Širší rozměr hudební výchovy** (poslání hudby, které začíná v rodině může pokračovat ve škole - pokud se podaří, že děti začnou vnímat hudbu jako určitou přirozenost (jako tužku a papír), dostávají do života něco velmi cenného (učí se pracovat ve skupině, vyjadřovat se, soustředit se, dovednost pracovat se svými emocemi, poznávat lépe druhého, rozvíjet fantazii.....).
- **Zařazení v současné škole** (speciální předmět, realita I. a II. stupně ZŠ, vybavení a „kredit Hv“, přípravy a prostor na projekty, potřeby učitele).

Hudba v praxi

- Co se v HV nejvíce daří?
- V jakých jiných předmětech využíváte hudbu?
- Máte dostatečné vybavení a podporu?
A) ANO B) Ne

Proč rozvíjet hudebnost?

- Co se děje v těle při zpěvu a hraní na nástroje a kdy? (přístup a opravdovost, jedinečnost okamžiku a zodpovědnost osobního příkladu).
 - Někdy je lepší nedělat NIC.
- Atmosféra ve třídě, komunikace, sociální rovina - výchova ke vztahu, třídní rituály (zvukové signály, nonverbální komunikace, rozvoj smyslového vnímání, pohyb).
- Podpora výchovy (možnost sebevýjádření, výcvik práce s emocemi, výběr hudebního nástroje, diagnostika rozpoložení skupiny i jednotlivce).
- Hudba jako součást umění (rozvoj emoční inteligence, estetika, fantazie, třibení vkusu, smysl pro harmonii).
 - Efektivnější výuka jiných předmětů na I. st. (časová dynamika vyučování, paměť, vyjadřování, dějiny, zeměpis, Tv, Vv, Čj...).
 - Spiritualita (rozměr sebereflexe, setkání s kontextem „sebepřesahu“ – historie, duchovní rozměr kultury a komunikace uměním).

Hudební výchova jako živý předmět

- Co je cílem? (naplnění ŠVP - vokální, instrumentální, hudebně-pohybové a poslechové činnosti – nebo širší oblast?)
- Nastavení praktického hraní, zpěvu, tvorby a poslechu jako nástroje pro výuku (rituály, skupinové hraní, instrumentace, tvorba, zpěv a výstupy).
- Reálné a důležité cíle:
 1. dovednost pracovat se svým hlasem, tělem, dýcháním, jazykem a „koordinací“ (artikulace, opěrné body v řeči..., uvolnění těla, rukou, prstů, práce s pažemi - je zároveň průprava na všechny nástroje).
 2. dovednost sebevyjadřovat se prostřednictvím nástrojů i hlasu (uplatňování fantazie v pohybu, zvuku, s nástroji, improvizace na rytmický základ, použití základních rytmických a Orffovských nástrojů, správný úchop apod.)
 3. učit se „naslouchat“ a soustředit se (poslech hudby, sluch. analýza, cvičení na rozvoj sluchu, hry v lese a přírodě, historie)
 4. základy hudební nauky a pohybu (metrum, druhy rytmů, dynamika, délky tónů, výšky, ukázka nástrojů)- secvičení nějaké malé partitury, kánonu ad.

Příklady práce se třídou

- Práce se třídou (hra na tělo, zvuková mozaika, hlas, artikulace, postoj, rytmus, instrumentace, názory studentů 7.roč.)

Pozn. Dbát neustále na celek, jednotlivce i celkovou atmosféru (pokud se ztrácí přirozené zaujetí a radost, něco je špatně).

- Konkrétní témata – příklady (dynamika, těžká a lehká doba, výška tónu, tempo a metrum, nácvik písně, základní hudební formy, motiv, téma.....).

Pozn. další kroky dělat až při úplném zvládnutí, hlídat hudební principy skupinové hry, většinou platí „MÍŇ je VÍC“.

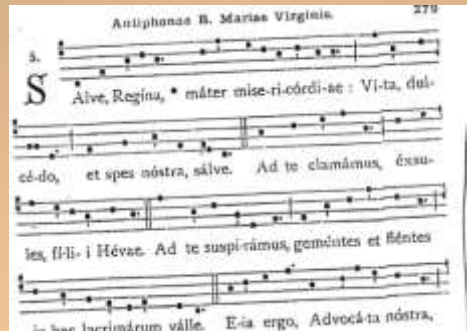
- Improvizace jako prostředek k sebevyjádření, elementární tvorba, multimédia a propojování se světem okolo (výroba nástroje, text, výstupy pro školu, multimediální prezentace a film, SW).

- Propojování s dalšími předměty

Český jazyk (jazyky)

- Rytmus řeči, práce s jazykem a ústy, dýchání, artikulace.
 - Čtení, říkadla a práce s textem na I. i II. st. ZŠ
- Sluchová stránka jazyka, zvukomalba, paměť, fantazie.
 - Intonační a rytmická stránka jazyka (jazyků).
- Jazyk jako komunikační prostředek versus komunikace beze slov / naslouchání a dialog.
 - Rétorika a kultura vystupování.
 - Rozvoj paměti – texty písní.

Člověk a svět (Dějepis, Zeměpis)

- Vývoj dějin skrze hudební poslech i nácvik hudby určitého období (pravěk, středověk, česká historie, polyfonie, baroko20. stol.- technika).
- Cestování po kontinentech – ukázka nástrojů a poslech (Afrika, Asie, Austrálie,) konfrontace umění a mentality různých národností.
- Lidová hudba různých národů v Evropě atd. (možnost dalšího propojování s jazyky Aj, Fj, Nj.....latina).

Tělesná a výtvarná výchova

- Propojení pohybu, práce s tělem a hudbou („běhačky“, cvičení rovnováhy, relaxace i nácvik pochodu....).
- Propojení s výtvarným uměním (výtvarně-hudební performance, paralela barev a tónů, multimedia).
- Využití prostoru pro kreativitu (rytmus, ozvěny, grafický a barevný zápis hudby).

Projekty a další předměty

- Hudba vždy byla a je určitou „vůní“ i kořením dění ve škole, odráží procesy uvnitř a může efektivně napomáhat naplňování vize školy jako kulturní instituce (kontakt s dalšími disciplínami, divadlo, noc s Andersenem, škola v přírodě, knihovna, obec, kostel).
- Využití v dalších předmětech — Fyzika (princip rezonance, rychlost zvuku....), Matematika (poměr čísel, výpočty výšky tónů apod.).

Otázky

- Co se ve výuce nedaří?
- Co byste potřebovali pro výuku?
- Co se vám osvědčilo ve výuce?

Další možnosti

- Výběr repertoáru pro dítě i třídu.
- Hudba v rodině (možnosti, prostředky, formy).
- Diagnostika výběru nástroje a spolupráce rodiny se školou (rodič je první učitel hudby, zvuky v těhotenství a prvních letech života, psychika a podpora učení).
- Hudba jako součást života nebo práce (oblast hudby není jen interpretace, ale také např. recording, střih, ozvučení, práce s technikou a multimédií, etnografie, archiv, muzikoterapie.....)
 - Pomůcky a vybavení (nákup nástrojů, nahrávky a technika).
 - Hudební software (audio, video, notace).

„Střípky“ literatury a odkazy

- Hudební výchova 6, 7 (nakl. Fraus)
- The World Atlas of Music Instruments (B. Abrashev & V. Gadjev, nakl. h.f. Ullmann)
- Hudební nástroj a naše dítě (A. Ben-Tovim, D. Boyd, nakl. Portál 2007)
- Technika hry na zobc. Flétnu (W. v. Hauwe - 1. díl).
- Zpěvníky „Já písnička“ 1.-5., „Prostonárodní písně a říkadla“ (K.J. Erben)
- Živá hudba minulosti ve škole (Pavel Jurkovič - sešit vyd. Muzikservis 1999)
- Česká Orffova škola (Hurník, Eben, Supraphon 1969)
- Další publikace: Jaroslav Herden, Alena Tichá.....

Pozn. Jedná se pouze o náměty a střípky literatury – další je možné zaslat na vyžádání

Semináře pro učitele např.

Česká Orffova společnost www.orff.cz

Děkuji za pozornost.

Budu rád za případné připomínky a jakékoliv dotazy k tématu.

Pokud budete mít zájem o některý program pro třídu, školu, pedagogy, můžete mne kontaktovat.

Nabídku konkrétních programů naleznete

ZDE

Bc. Ondřej Tichý

pedagog, lektor hudebně-vzdělávacích a uměleckých projektů pro školy
předseda Občanského spolku Potichouku

www.potichouku.cz

e-mail: potichouku@outlook.cz